

การวัดระดับความยากจน ในประเทศไทย

๑. บทนำ

จากการหาจุดต่ำสุดของรายได้ ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นเส้นคันหรือเขตแดน (line of threshold) ที่ครอบครัวหรือบุคคลจะเข้าไปสู่ความจนนั้น โดยปกติเราใช้วัดการหาความเพียงพอของร่างกายเกี่ยวกับอาหาร (nutritional adequacy) และนำมาปรับอภิมาเป็นปริมาณเงินหรือรายได้ที่ผู้บริโภคจำเป็นต้องมี เพื่อขออาหารนั้น มากับประมาณ เมื่อทราบความจำเป็นขนาดนี้ก็ยกับอาหารแล้ว ก็คำนวณหาความจำเป็นด้านอื่นๆ ต่อไป เช่น ค่าเครื่องนุ่งห่ม ห้องนอน อุปกรณ์ และยาภัชาระ นั้นเป็นวิธีนี้ วิธีนี้ ออกวิธีนี้ทำได้ โดยการศึกษาแบบแผนการบริโภค โดยใช้ความรู้ทางคณิตศาสตร์และสถิติ หาความสัมพันธ์ระหว่างรายได้กับการบริโภค ที่เรียกว่า พัฟ์ชันการบริโภค (consumption function) จากข้อมูลทางสถิติที่บอกว่า ผู้บริโภคระดับรายได้ใดบริโภคอะไร เป็นปริมาณเท่าใด

เรารายศึกษาแบบแผนการบริโภคดังกล่าวได้ ๒ ทาง ทางหนึ่งเป็นการศึกษาแบบอนุกรมเวลา (time series) โดยศึกษาจากช่วงเวลาหนึ่ง เช่น ในระยะ ๑๐ ปี การบริโภคโดยทั่วไปมีลักษณะแตกต่างกันอย่างไรบ้าง เป็นต้น อีกทางหนึ่งเป็นการศึกษาแบบภาพตัดขวาง (cross section) โดยศึกษาว่าในระยะเวลาที่กำหนดให้ เช่น ในปีใดปีหนึ่ง ผู้บริโภคตามสภาพความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน ทำการบริโภคแตกต่างกันอย่างไรบ้าง หากเรามีข้อมูลที่สามารถน้ำมาร์ค์ษาได้ทั้งสองแบบได้ จะทำให้การศึกษาสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเมื่อนำมาพิจารณารวมกัน แต่เป็นท่านเสียดายว่า ข้อมูลที่มีอยู่ในประเทศไทยเป็นข้อมูลประเภทภาพตัดขวาง (cross section) อย่างเดียวเท่านั้น

๒. ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้รับ รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๙ ซึ่งจัดทำขึ้นโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานบนผลจากการสำรวจลักษณะรายได้รายจ่ายของครอบครัวทั่วไป

ระดับรายได้ต่างๆ กัน ทั้งในและนอกเขตเทศบาลทั่วราชอาณาจักร โดยใช้วิธีสุ่มหัวอย่าง คำว่า รายได้มีความหมายรวมไปถึงค่าแรง เงินเดือน ค่าล่วงเวลา ค่านายหน้า โบนัส กำไรสุทธิจาก การทำธุรกิจส่วนตัว และรายได้จากแหล่งอื่นๆ ส่วนรายจ่ายแบ่งแยกเป็น ๙ รายการ รายการที่สำคัญๆ ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในด้านอาหาร ท้อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม การศึกษา การบันเทิง ค่ารักษาพยาบาล ค่าyanพาหนะ และอื่นๆ นอกจากนี้ สำนักงานสถิติยังได้แบ่งระดับชนชั้นของรายได้ออกเป็น ๑๒ ระดับ สำหรับครอบครัวในเขตเทศบาล และ ๑๑ ระดับ สำหรับครอบครัวนอกเขตเทศบาล และกำหนดให้ครอบครัวที่รายได้ต่ำกว่าปีละ ๓๐๐๐ บาทอยู่ในระดับรายได้ต่ำสุด ของทางสองเขต สำหรับระดับรายได้สูงสุดกำหนดให้แตกต่างกัน กล่าวคือ ในเขตเทศบาลได้แก่ ครอบครัวที่รายได้ปีละ ๖๐,๐๐๐ บาทขึ้นไป ส่วนนอกเขตเทศบาลได้แก่ครอบครัวที่รายได้ปีละ ๓๓,๐๐๐ บาทขึ้นไป ในแต่ละระดับรายได้ของแต่ละภาค ข้อมูลจะบอกให้ทราบว่า ครอบครัวได้ใช้จ่ายเป็นค่าอาหารเท่าใด และค่าใช้จ่ายอื่นๆ แต่ละรายการเป็นเท่าใด

๓. วิธีการ

ในที่นี้ เราจะใช้สมมติฐานข้างบนที่ยอมรับในบรรดานักเศรษฐศาสตร์ทั่วไปที่ว่า ปริมาณการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของบุคคลหรือครอบครัว ย่อมขึ้นอยู่กับรายได้ของบุคคลหรือครอบครัวนั้นๆ ในลักษณะที่เป็นปฏิภาคโดยตรง นั่นคือ จะบริโภคมากเมื่อรายได้มาก และบริโภคน้อยเมื่อรายได้น้อย ความสัมพันธ์เช่นนี้ได้เป็นสมการ $C = f(Y)$ และ $dC/dY > 0$ โดยที่ C คือ รายจ่ายเพื่อการบริโภค และ Y คือรายได้ จากข้อมูลที่ได้ สามารถนำมาคำนวณหาความสัมพันธ์ที่แน่นอนระหว่าง การบริโภคกับรายได้โดยวิธีทางสถิติที่เรียกว่า วิธี least square จากสมการเส้นตรง

$$C_i = C_0 + c Y_i + e_i$$

C และ Y ยังคงมีความหมายเหมือนเดิม C_0 และ c เป็นตัว parameters มีค่าคงที่ หากจากการใช้วิธี least square ส่วน e แสดงถึงความผิดพลาดทางสถิติ (statistical error) จากสภาพความเป็นจริงซึ่งอาจเกิดขึ้นได้จากการคำนวณ อักษร i แสดงลักษณะหรือหมวดหมู่ของครอบครัวที่จะพิจารณา ในที่นี้หมายถึงครอบครัวในระดับรายได้ต่างๆ กันในแต่ละเขต (ตามที่ข้อมูลแบ่งไว้) สำหรับตัวคงที่ c นั้น ภาษาเศรษฐศาสตร์เรียกว่าแนวโน้มส่วนเพิ่มในการบริโภค (marginal propensity to consume) หมายถึงค่าที่แสดงถึงอัตราการเปลี่ยนแปลงของการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคเมื่อรายได้ได้

เปลี่ยนแปลงไป ส่วน C_0 มีคุณสมบัติทางสถิติเป็นจุดเริ่มต้น (intercept) ของสมการ แต่ความหมายทางเศรษฐศาสตร์ อาจกล่าวได้ว่าเป็นระดับการบริโภคที่สุด (subsistence consumption) ซึ่งแต่ละครอบครัวจะเป็นต้องบริโภค แม้ว่าจะไม่มีรายได้เหลือก็ตาม*

ก่อนที่จะพิจารณาถึงผลลัพธ์เกี่ยวกับภาวะความยากจน ซึ่งเป็นจุดประสงค์หลัก เราจำต้องเน้นถึงความแตกต่างบนพื้นฐาน ระหว่างวิธีการหาจุดแห่งความยากจนจากพัฒนาการบริโภค กับวิธีการกำหนดค่าความพอเพียงทางอาหารและสิ่งจำเป็นอันๆ ในการคำนวณชีวิตเสียก่อน โดยวิธีหลัง เรายังคงทราบรายได้ของบุคคลหรือครอบครัวว่า ขั้นที่สุด ควรจะ เป็นเท่าใด จึงจะพอเพียงในการซื้ออาหารที่จำเป็นมารับประทาน ส่วนวิธีการหาข้อมูลจากพัฒนาการบริโภคนั้น เรายาวยังคงใช้ แล้ว ครอบครัวโดยทั่วไป (representative family) ได้บริโภคอาหารและสิ่งจำเป็นอันๆ คิดเป็นเงินเท่าไร ตามวิธีนี้เราไม่อาจรับรองได้ว่า ปริมาณการบริโภคโดยเฉลี่ยดังกล่าวเพียงพอสนับสนุน จำเป็นทางร่างกายหรือไม่ เนื่องจากเราไม่สามารถรู้ได้อย่างแน่นอน นอกจากนี้จากสมมติอาไว้ว่า คนไทย ส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทอยู่ในภาคตัวเมือง ได้บริโภคอายุ่เพียงพอทั้งด้านอาหารและสิ่งอันๆ ส่วนครอบครัวทอยู่ในชนบทนั้นโดยทั่วไปแล้ว ความพอเพียงในด้านอาหารอาจจะขาดไปบ้าง แต่ก็ไม่ถึงกับอยู่ในสภาพขาดอาหาร (malnutrition) อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์ของวิธีนี้เมื่อเทียบกับวิธีความต้องการอาหารก็คือ เราไม่ต้องตัดสินใจว่า ปริมาณอาหารที่สุดที่แต่ละบุคคลในภาวะที่แตกต่างกัน ต้องบริโภคควรจะเป็นเท่าใด

๔. ผลการวิเคราะห์

ผลจากการคำนวณหาพัฒนาการบริโภคของครอบครัวไทยทั่วประเทศในปี ๒๕๑๐-๒๕๑๙ ได้แสดงจังหวัดโดยละเอียดในภาคต้นวง (ก) ประโยชน์ที่ได้รับจากพัฒนาดังกล่าว นอกจากจะใช้ใน

๑. แต่ทว่าในที่นี้ เราไม่อาจศึกษา C_0 ให้หมายถึง subsistence consumption ได้ เพราะเหตุผลไม่เพียงพอ ถูก C_0 เป็นเพียงจุด intercept ของสมการ regression ซึ่งย่อมจะแตกต่างกันออกไปตามรูปของพัฒนาการที่เรากำหนดขึ้น อย่างไรก็ได้เราอาจจะสมมุติว่า C_0 เป็นจุดบริโภคที่สุดที่ได้ถ้าเรามีข้อมูลการบริโภคทั้ง cross section และ time series และหลังจากได้เปรียบเทียบผลจากหลาย ๆ บันไดแล้ว C_0 จากแต่ละ cross section มีค่าเหมือนกันใกล้เคียงกันทุกๆ บันได และมี fit ที่ดี
๒. ผู้ที่สนใจทราบระดับความพอเพียงทางอาหารสำหรับคนไทยให้ดู กองโภชนาการ กรมส่งเสริมสาธารณสุข, สารอาหารที่ควรได้ประจําวันสำหรับประชาชนไทย (ตุลาคม ๒๕๖๖) และ Supanee Milindankura and Melvin M. Wagner, *The Demand for Thai Agricultural Products: A Nutritional Approach* (Faculty of Economics and Business Administration, Kasetsart University, March, 1969)

การพยากรณ์การบริโภคของครัวเรือนในภาคต่างๆ ในระยะสั้นแล้ว ยังใช้ในการหาจุดที่การใช้จ่ายเพื่อการบริโภคของครอบครัวเท่ากันหรือพอต่อกับรายได้ของครอบครัวนั้นๆ กล่าวคือ จากสมการ $C = C_0 + cY$ จุดที่รายได้พอต่อกับรายจ่ายเพื่อการบริโภคย่อมเท่ากัน $C_0 / 1-c$ เราเรียกจุดนี้ว่า จุดเสมอตัวในการบริโภค (break even) หรือ "Wolf Point"^๓ ความสำคัญของจุดนี้คือ ผู้บริโภคเมื่อรายได้พอเพียงที่จะบริโภคสิ่งของทุกอย่างตามควรแก่ฐานะของตน โดยไม่ต้องนำเอาเงินออมที่สะสมไว้มาใช้ (dissave) ไม่ต้องขายของเก่าหรือทรัพย์สินเดิม ไม่ต้องกู้หนี้ยืมสินได้ และถ้ารายได้ต่ำกว่าจุดลงไป ก็หมายความว่า ครอบครัวนี้ได้ใช้จ่ายไปมากกว่าเงินที่หารมาได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า เป็นจุดที่ครอบครัวเริ่มเข้าสู่ความยากลำบาก หรือจุดเริ่มเข้าสู่ความยากจน ตารางที่ ๑ แสดงถึงจุดเสมอตัวของครอบครัวภาคต่างๆ ทั้งในและนอกเขตเทศบาล ในปี พ.ศ.๑๔๑๐-๑๔๑๒

ตารางที่ ๑

จุดรายได้เสมอตัว (break-even point) ของครอบครัวโดยเฉลี่ย คิดเป็นรายเดือน ปี พ.ศ.๑๔๑๐ - ๑๔๑๒

ภูมิภาค	ในเขตเทศบาล		นอกเขตเทศบาล	
	รายได้เสมอตัว	จำนวนสมาชิกเฉลี่ยในครอบครัว	รายได้เสมอตัว	จำนวนสมาชิกเฉลี่ยในครอบครัว
๑. ทวีปะทุก	๑๓๗๗.๑๓	๕.๘	๘๙๔.๙๔	๕.๙
๒. ภาคเหนือ	๑๙๑๙.๖๘	๕.๐	๙๑๙.๒๖	๕.๖
๓. ภาคกลาง	๑๑๖๔.๔๐	๕.๕	๗๙๕.๕๘	๕.๖
๔. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๙๔๔.๐๐	๕.๙	๗๙๖.๕๑	๖.๐
๕. ภาคใต้	๑๓๘๗.๖๖	๕.๖	๘๙๕.๙๙	๕.๓
๖. กรุงเทพ-ธนบุรี	๒๕๔๔.๙๙	๖.๒	๙๙๗.๓๑	๖.๔

ที่มา: ภาคนวาก (ก)

เมื่ามาถึงจุด ก็พบว่า เรายังขาดเงินเดือนที่เหลือในระดับความยากจน (poverty line) สำหรับครอบครัวในแต่ละภาคได้หรือไม่ คำตอบก็อยู่ว่า น่าจะใช้ได้ แม้ในประเทศไทยจะมีการและญบุนได้มีมาตราฐานดังกล่าวที่ระดับความจนมาแล้ว อย่างไรก็ตาม เราจึงคงต้องคำนึงถึงขอเทเจริญก่อ ๒ ประการ คือ

๓. ดู Martin Bronfenbrenner, *Income Distribution Theory*, (Chicago : Aldine, 1971), pp. 41-42.

๔. Ibid., p. 42.

(ก) ถ้าพิจารณาให้เห็นแล้ว จะเห็นได้ว่า จุดเสมอตัวเป็นจุดที่ครอบครัวเริ่มผลประโยชน์ กินอยู่อย่างสุขสบายตามสมควร และเริ่มยกงานลง แต่ไม่ถึงกับเข้าสู่ภาวะแร้นแค้น ซึ่งควรจะอยู่ ในระดับรายได้ต่ำๆไปอีก

(ข) มีการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารและสิ่งอื่น ๆ ด้วย เช่น การพักผ่อนหากวามบันเทิง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในสภาวะที่ครอบครัวยกงานจริง ๆ แล้ว ความสำคัญและความจำเป็นในการใช้จ่ายย่อมต้องอยู่กับการบริโภคสินค้าประเภทอาหาร เมื่อรายจ่ายเป็นรายการอาหาร แต่เพียงอย่างเดียว ย่อมทำให้ระดับรายได้ต่ำเป็นจริง ๆ ต่างกว่าจุดเสมอตัวที่กล่าวไว้แล้วข้างต้น

การยอมรับเอาจุดเสมอตัวเหล่านี้เป็นดัชนีความยากจนหรือไม่นั้น ขอนอยู่กับวิจารณญาณของผู้ดำเนินนโยบาย และความเห็นชอบของสถานการณ์ ดังนั้น ขอเสนอในทันท่วงทันที่สุดคือ การหา “ແບບ” ของความยากจน (poverty band) แทนที่จะมีระดับความยากจนเป็นดัชนีเพียงระดับเดียว (a single poverty line or index) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการดำเนินนโยบาย นั่นคือ มีการกำหนดระดับรายได้ขั้นสูง (upper limit) อันเป็นระดับรายได้ที่ครอบครัวเริ่มผลกระทบจากความสุขสบายบนพื้นฐานและเริ่มเผชิญปัญหารายได้ไม่พอ กับรายจ่าย และกำหนดระดับรายได้ขั้นต่ำ (lower limit) ซึ่งเป็นรายได้ที่ครอบครัวจะเป็นต้องได้รับเพื่อความคงรออยู่ได้ รัฐบาลอาจจะเลือก ระดับความจนมาตรฐานในระหว่างระดับรายได้ทั้งสองนี้ ตามความสามารถที่รัฐจะทำการช่วยเหลือได้ ยกตัวอย่างเช่น หากรัฐบาลมีความสามารถที่จะช่วยเหลือคนจนได้เป็นจำนวนมาก รัฐบาลก็จะเลือกระดับรายได้ขั้นสูง หรือค่อนไปทางนั้น แต่ถ้าความสามารถมีอยู่หรือทรัพยากร่มจำกัด ระดับความจนก็จะค่อนไปทางระดับรายได้ขั้นต่ำ หรือถ้าระดับความจนเหลืออยู่ที่ระดับรายได้บนมาก ก็หมายความว่า คนที่จนจริง ๆ เท่านั้นจะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ

ในการนี้ของประเทศไทย เราสามารถใช้จุดเสมอตัวเป็นระดับความจนขั้นสูงได้ ซึ่งจะได้อธิบายในรายละเอียดต่อไป ส่วนวิธีการกำหนดระดับความจนขั้นต่ำจะกล่าวถัดไปตอนหลัง

๔. ระดับความจนขั้นสูง (upper limit of poverty band)

จากตารางที่ ๔ เราทราบจุดเสมอตัวของครอบครัวในแต่ละภาค แต่เนื่องจากรายได้ตั้งกันล่างเป็นรายได้โดยเฉลี่ยตามขนาดของครอบครัว ซึ่งไม่เท่ากัน จึงทำให้เปรียบเทียบกันไม่ได้ วิธีที่จะทำให้เปรียบเทียบกันได้มีอยู่สองวิธี วิธีแรก โดยการหารายได้ขั้นเสมอตัวต่อสมาชิกหนึ่งคน ในครอบครัว โดยใช้จำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อหนึ่งครอบครัวหารรายได้เสมอตัวของครอบครัว ตัวอย่าง

จากตารางที่หนึ่ง เราจะได้รายได้เฉลี่ยต่อคนในเขตเทศบาลที่ว่าประเทศที่กับ ๒๔๑.๙๓ บาท และนอกเขตเทศบาลที่ว่าประเทศที่กับ ๑๔๔.๖๐ บาท แต่เลขจำนวนดังกล่าวเป็นเพียงตัวเลขเฉลี่ยตามความหมายทางสถิติเท่านั้น มิได้หมายความว่า คนคนหนึ่งจะมีชีวิตรอยู่ได้ด้วยรายได้ ๒๔๑.๙๓ บาทที่ต่อเดือน ในเขตเทศบาลที่ว่าประเทศ วิธีที่สอง ซึ่งเชื่อว่าถ้ากว่าอัตราแลก คำนึงถึงสภาพความเป็นจริงเกี่ยวกับขนาดของครอบครัวและปริมาณรายจ่ายที่ต้องใช้ กล่าวคือ เมื่อจำนวนคนในครอบครัวยิ่งมากขึ้น อัตราการเพิ่มของรายจ่ายย่อมน้อยลง เนื่องจากมีการประหยัดตามขนาด (economies of scale) เกิดขึ้น การที่สมาชิกในครอบครัวเพิ่มขึ้น จากหนึ่งเป็นสองคน รายจ่ายไม่จำเป็นต้องเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งเท่าตัวด้วย แต่อาจจะเพิ่มขึ้นเพียง ๒๐ - ๓๐% เท่านั้น ดังนั้น ถ้าเราสามารถหาได้ว่า ครอบครัวที่สมาชิกหกคนมีรายได้เฉลี่ยตัวระดับหนึ่ง และครอบครัวที่สมาชิกห้าคน สักคน ลดลงกันลงไป ควรจะมีรายได้เฉลี่ยตัวระดับปีกี้แล้ว เราจะได้ตารางแสดงถึงระดับรายได้ที่พอดีเพียงสำหรับครอบครัวที่สมาชิกจำนวนแตกต่างกัน

เนื่องจากในประเทศไทยเรา ไม่มีการศึกษาหลักทางอาหารในเชิงปริมาณเทียบว่า เมื่อบุคคลมาตรฐานหนึ่ง ใช้จ่ายทางอาหารเป็นจำนวนเท่านั้น ถ้าเพิ่มเป็นสองคนในกรณีเป็นสามีภรรยากัน ค่าใช้จ่ายทางอาหารจะเป็นเท่าใด เราจึงต้องยศดหลักการศึกษาในเรื่องนี้ จากผลงานของมอลลี่ ออร์แซนสก (Mollie Orshansky) ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ Social Security Administration ของสหรัฐอเมริกา ซึ่งได้ทำไว้ในปี ๑๙๖๕ ออร์แซนสก ได้ค้นคว้าเกี่ยวกับงบประมาณค่าใช้จ่ายของครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกจำนวนต่าง ๆ กัน โดยเริ่มด้วยการพิจารณาหาปริมาณเงินต่อสุดทุครอบครัวซึ่งประกอบด้วยสามีภรรยาจำนวนหนึ่ง ที่ต้องซื้ออาหารที่จำเป็น (economy food plan) เช่นเดียวกันจำนวนดังกล่าว มาปรับให้คลุมถึงค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในด้านอนดับวัย จากรากฐานที่อ้างไปว่า ถ้าหากสมาชิกครอบครัวเพิ่มขึ้นเท่านั้นคน รายจ่ายจะเพิ่มขึ้นเท่าใด สำหรับครอบครัวที่มีสมาชิกเพียงคนเดียว ออร์แซนสกจะกำหนดให้ว่าใช้จ่ายประมาณ ๗๙% ของครอบครัวที่สมาชิกสองคน เมื่อเราได้พิจารณาดูระดับรายได้ตามจำนวนสมาชิกของครอบครัวทั้งสิ้นรวมและครอบครัวที่ไม่ได้ทำสิกรรมแล้ว ก็จะสามารถหาอัตราการเพิ่มของรายจ่ายได้ดังตารางที่ ๒

๔. Mollie Orshansky, "Counting the Poor : Another Look at the Poverty Profile" *The Social Security Bulletin* (January, 1965). Reprinted in Louis A. Ferman et. al. (eds.) *Poverty in America* (Ann Arbor : University of Michigan, 1969), pp. 67-115.

ตารางที่ ๒

อัตราค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากครอบครัวสามชิก ๑ คน
(คิดเป็นเบอร์เซ็นต์)

จำนวนสมาชิกในครอบครัว	ครอบครัวไม่ใช่กสิกรรม	ครอบครัวกสิกรรม
๑	-	-
๒ รายจ่ายเพิ่มขึ้น	๙๙.๗๕	๙๙.๑๗
๓ "	๔๕.๔๓	๔๖.๘๘
๔ "	๙๙.๑๐	๑๐๐.๕๙
๕ "	๑๓๓.๒๓	๑๓๐.๙๖
๖ "	๑๖๑.๗๑	๑๖๐.๔๙
๗ คนขึ้นไป	๒๒๒.๑๕	๒๑๙.๒๓

ที่มา : Mollie Oshansky, "Counting the Poor", p. 77.

ตารางที่ ๓

รายได้เดือนตัวหารระดับความจนขั้นสูง (ต่อเดือน) ปี ๒๕๑๖/๑๗

บาท

ในเขตเทศบาล	ทั่วประเทศ	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	อีสาน	ภาคใต้	กรุงเทพฯ-ชนบท
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)						
๑	๔๔๖.๔๑	๔๒๒.๕๒	๔๖๙.๗๗	๔๙๐.๔๗	๔๕๔.๓๔	๔๖๕.๗๔
๒	๗๐๓.๑๐	๖๖๗.๕๗	๖๐๙.๔๕	๖๒๗.๔๔	๗๑๙.๖๗	๗๓๔.๐๔
๓	๙๗๓.๙๗	๙๐๖.๙๓	๙๒๕.๓๙	๙๔๒.๑๔	๙๕๕.๐๙	๙๗๓.๖๗
๔	๑๐๙๔.๖๔	๑๐๓๕.๑๙	๑๓๐.๕๐	๑๕๕.๐๑	๑๐๙๘.๗๙	๑๑๙๐.๗๓
๕	๑๒๗๔.๖๓	๑๒๗๔.๖๙	๑๒๗๕.๕๗	๑๒๙๐.๘๗	๑๒๙๒.๕๙	๑๓๐๙.๔๗
๖	๑๔๓๐.๙๙	๑๓๖๗.๔๙	๑๔๒๔.๒๙	๑๔๕๗.๗๐	๑๔๔๐.๘๐	๑๔๙๐.๕๙
๗ คนขึ้นไป	๑๗๖๐.๕๙	๑๖๘๓.๓๙	๑๗๔๓.๗๙	๑๗๔๗.๕๙	๑๗๔๕.๓๙	๑๗๙๐.๓๙

นอกเขตเทศบาล						
จำนวนสมาชิกในครอบครัว (คน)						
๑	๓๒๗.๙๗	๓๒๗.๐๙	๓๒๖.๓๙	๓๒๗.๓๙	๓๒๕.๗๙	๓๒๖.๙๙
๒	๔๒๒.๕๖	๔๒๒.๔๙	๔๐๖.๖๑	๔๐๙.๔๙	๔๔๕.๘๙	๔๐๔.๙๙
๓	๔๗๑.๖๔	๔๗๐.๔๙	๔๖๔.๖๔	๔๖๖.๑๖	๔๖๖.๙๙	๔๕๙.๖๔
๔	๖๔๗.๕๓	๖๔๔.๔๙	๖๓๔.๓๙	๖๓๖.๔๐	๖๓๖.๗๙	๖๒๗.๕๓
๕	๗๔๔.๕๙	๗๔๒.๕๙	๗๔๒.๔๙	๗๓๐.๖๓	๗๔๔.๖๙	๗๕๐.๔๙
๖	๗๕๓.๙๙	๗๕๑.๗๙	๗๕๑.๗๙	๗๕๖.๔๙	๗๕๖.๗๙	๗๕๔.๙๙
๗ คนขึ้นไป	๑๐๔๓.๕๙	๑๐๔๐.๔๙	๑๐๔๐.๔๙	๑๐๔๖.๔๙	๑๐๔๙.๔๙	๑๐๔๕.๕๙

ที่มา : ตารางที่ ๑ และที่ ๒ ภาคกลางไม่รวมกรุงเทพฯ-ชนบท

เมื่อนำหลักการข้างต้นมาปรับกับรายได้เฉลี่ยตัวของไทย ก็จะได้รายได้แบ่งแยกตามจำนวน
สมาชิกในครอบครัว ดังที่แสดงไว้ในตารางที่ ๓

๖. ระดับความจนนต้า (lower limit of poverty band) (*lower limit of poverty band*)

ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ระดับรายได้เฉลี่ยตัวเป็นระดับรายได้ที่ครอบครัวสามารถได้ เท่ากันที่ได้ใช้จ่ายออกไปในระดับต่ำสุด แต่การใช้จ่ายที่ดูดเฉลี่ยตัวนี้ได้รวมรายการอื่นซึ่งไม่จำเป็นอย่างเร่งด่วนต่อการดำรงชีวิตไว้ด้วย เช่น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการบันเทิง เครื่องประดับ สุรา ยาสูบ และอื่น ๆ ซึ่งหากครอบครัวตอกย้ำในภาวะขาดแคลนจริง ๆ ก็อาจดูเหมือนรายการเหล่านี้เป็นการชั่วคราวหรือเป็นระยะเวลานานได้ ดังที่ครอบครัวจะขาดเสียไม่ได้คือใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหารการกิน เพราะฉะนั้น การกำหนดระดับความจนนต้าที่ถูกต้อง จึงต้องหาระดับรายได้ซึ่งเพียงพอสำหรับรายการอาหารแต่เพียงอย่างเดียว แต่เนื่องจากวิธีการหาระดับความจนของเรามิได้มีการวิเคราะห์ความพอเพียงทางอาหาร (nutritional adequacy) แต่เริ่มจากแบบแผนการบริโภค เรายังต้องพยายามหาภูมิภาคที่นำมาใช้ในการปรับระดับความจนนั้นสูง ให้เป็นระดับความจนนต้า นั่นคือ การใช้อัตรา率ห่วงค่าใช้จ่ายทางด้านอาหารต่อรายได้ของครอบครัว (food expenditure to income ratio) เป็นตัวปรับ อัตราส่วนนี้ นักเศรษฐศาสตร์เรียกว่า สมประสิทธิ์ (Engel Coefficient) ตามชื่อของเอร์น เอ็งเจล (Ernst Engel) นักสถิติชาวเยอรมันซึ่งเป็นผู้ริเริ่มศึกษาแบบแผนการใช้จ่ายของครอบครัวตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๙^๖ เอ็งเจล ค้นพบว่า ค่าใช้จ่ายทางอาหารสามารถบอกฐานะของครอบครัวได้ กล่าวคือ สำหรับครอบครัวยากจน อัตราส่วนรายจ่ายเพื่ออาหารต่อรายได้ค่อนข้างสูง แต่เมื่อฐานะของครอบครัวดีขึ้น (รายได้สูงขึ้น) อัตราส่วนดังกล่าวจะลดลง ในการศึกษาหาระดับความจนในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกา ได้ใช้วิชาความพอเพียงทางอาหาร (เช่นผลงานของมอลลี ออร์แซนสก ท่องถึงข้างต้น) หลังจากศึกษาได้ว่า มาตรฐานแผนอาหารบนต้า เมื่อปรับอกรากเป็นจำนวนเงินแล้ว ก็จะคิดด้วยสัดส่วนผกผัน (inverse) ของสมประสิทธิ์ ผลลัพธ์ได้คือ ระดับความยากจน ยกตัวอย่างเช่น ถ้าอาหารบนต้ามูลค่า ๑๐๐ เหรียญ สมประสิทธิ์ค่าเท่ากับ ๑/๗ รายได้ระดับความจนจะเท่ากับ ๑๐๐ คูณ ๗ มีค่าเป็น ๓๐๐ เหรียญ สมประสิทธิ์ค่า ๑/๔ หมายความว่าการสำรองรายได้รายจ่ายของครอบครัว ซึ่งอาจจะแตกต่างกันออกไปในแต่ละครั้ง เช่น จากการสำรวจของกระทรวงเกษตร ประเทศไทย ๓๐๐ คูณ ๔ มีค่าเป็น

๖. คุณยายเอียกใน S.J. Prais and H.S. Houthakker, *The Analysis of Family Budgets* (2nd abridged ed.) (Cambridge : The University Press, 1971), chap. 7.

๑๙๔๕ ได้พบว่า ในบรรดาครอบครัวทมรายได้ต่ำ อัตราส่วนของรายได้ทั้งหมดที่ใช้ไปในการซื้ออาหารมีปริมาณ ตั้งแต่ ๒๗-๓๓% และแท้จริงนวนของสมาชิกในครอบครัว ต่อมาก็งานสอดแทรงงานของสหรัฐเมจิกได้ทำการสำรวจเรื่องเดียวกันอีกในปี ๑๙๖๐-๖๑ และพบว่า โดยเฉลี่ยแล้ว ครอบครัวไม่ว่าจะมีขนาดใดก็ตาม จะใช้เงินประมาณ ๑ ใน ๔ ของรายได้ทั้งหมดในการซื้ออาหาร^๗ ออร์ແบນสก ได้เคยอ่านค่าสมัปประสิทธิ์ของเจลเท่ากับ ๑/๓ สำหรับครอบครัวที่มีสมาชิก ๓ คนขึ้นไป และค่าสมัปประสิทธิ์ เท่ากับ ๔/๑๕ สำหรับครอบครัวที่มีสมาชิก ๒ คน การเลือกสัมภาษณ์นั้นบว่าสำคัญมาก เพราะถ้าสัมภาษณ์มีความค่าสูง ระดับความจนก็ต่าง จำนวนครอบครัวที่ด้อยกว่ายากจนจะลดลงด้วย

ในกรณีประเทศไทย เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างรายจ่ายด้านอาหารกับรายได้ที่หาได้จากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม ปี ๒๕๑๑-๑๒ ดังได้แสดงไว้ในภาคผนวก (บ) จะเห็นได้ว่า เป็นไปตามกฎของเงื่อนไขของการ กล่าวคือ ในครอบครัวที่รายได้น้อย อัตราส่วนอาหารต่อรายได้จะสูง เมื่อครอบครัวมีรายได้สูงขึ้น อัตราส่วนดังกล่าวก็ลดลงอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉลี่ยแล้ว อัตราส่วนในแต่ละภาคจะเป็นดังในตารางที่ ๔

ตารางที่ ๔

อัตราส่วนค่าอาหารต่อรายได้โดยเฉลี่ย ปี ๒๕๑๑-๑๒

ภาค	ทั่วประเทศ	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	อีสาน	ภาคใต้	กรุงเทพฯ ชานเมือง
ในเขตเทศบาล	๕๒.๐๖	๕๓.๕๖	๕๔.๒๖	๕๔.๓๓	๕๑.๙๑	๕๐.๖๐
นอกเขตเทศบาล	๕๔.๗๑	๕๕.๒๐	๕๕.๘๑	๖๐.๘๕	๕๘.๙๐	๕๕.๖๑

หมายเหตุ: ภาคผนวก (บ)

ตารางที่ ๔ ได้ยืนยันความเข้าใจโดยทั่วไปสองประการคือ ประการแรก ครอบครัวในเขตเทศบาลโดยทั่วไปมีฐานะดีกว่าครอบครัวนอกเขตเทศบาล และประการที่สอง ครอบครัวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยากจนที่สุดเมอเทียบกับภาคอื่น ๆ

เมือนำอัตราส่วนจากตารางข้างบนไปปรับกับรายได้เสมอตัว ก็จะได้ระดับความจนขึ้นต่อ วิธีปรับก็คือ ให้รายได้ระดับความจนตามด้วยของภาคหนึ่ง ๆ เท่ากับเท่านั้นเพื่อปรับเช่นที่ของรายได้ระดับความจนสูงของภาคหนึ่ง ๆ ยกตัวอย่างเช่น รายได้ระดับต่ำของภาคเหนือในเขต

๗. ดู Martin Rein, "Problem in the Definition and Measurement of Poverty" in Peter Townsend (ed.) *The Concept of Poverty*, (London : Heinemann, 1970), pp. 46-47.

๘. Oshansky, *op. cit.*, p. 74.

เทศบาลท่ากับ ๕๓.๔๖% ของรายได้ระดับสูงและนอกเขตเทศบาลท่ากับ ๕๙.๕๐% ของรายได้ระดับสูง ดังนี้เป็นตน ตารางที่ ๕ แสดงรายได้ขั้นต้นของครอบครัวทั่วไปแต่ละภาคโดยเฉลี่ย ส่วนตารางที่ ๖ แสดงระดับความจนขั้นต่ำตามเกณฑ์จำนวนสมาชิกในแต่ละครอบครัวในภาคต่าง ๆ

ตารางที่ ๕

รายได้ต่อเดือนชั้นแสดงถึงระดับความจนขั้นต่ำของครอบครัวทั่วไปโดยเฉลี่ย ๒๕๑/๑๒ (บาท)

ภาค	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
๑. ทั่วประเทศ	๗๘๘.๗๙	๔๙๓.๙๑
๒. ภาคเหนือ	๖๔๑.๕๑	๔๗๒.๗๔
๓. ภาคกลาง	๖๓๐.๗๒	๔๓๘.๔๔
๔. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๖๗๕.๘๗	๕๐๒.๕๓
๕. ภาคใต้	๗๒๐.๓๓	๔๙๐.๖๖
๖. กรุงเทพ-ธนบุรี	๗๔๗.๗๙	๔๙๓.๔๓

ที่มา : ตารางที่ ๑ และ ๔

ตารางที่ ๖

รายได้ต่อเดือนชั้นแสดงถึงระดับความจนขั้นต่ำของครอบครัวขนาดต่าง ๆ กัน ๒๕๑/๑๒ (บาท)

ในเขตเทศบาล	ทั่วประเทศ	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	อีสาน	ภาคใต้	กรุงเทพฯ-ธนบุรี
ครอบครัวสมาชิก ๑ คน	๒๙๔.๕๑	๒๗๙.๓๔	๒๕๔.๘๗	๒๖๑.๐๙	๒๔๗.๗๗	๒๖๖.๙๖
” ๒ คน	๓๖๙.๑๕	๓๖๒.๔๔	๓๓๐.๖๙	๓๓๘.๗๖	๓๗๓.๓๘	๓๗๑.๔๒
” ๓ คน	๔๓๙.๓๙	๔๓๑.๓๙	๓๓๓.๖๐	๔๐๓.๙๐	๔๔๔.๔๐	๔๔๒.๐๗
” ๔ คน	๕๖๓.๖๑	๕๕๓.๓๙	๕๐๔.๙๐	๕๑๗.๙๒	๕๗๐.๐๙	๕๖๗.๐๙
” ๕ คน	๖๒๓.๕๖	๖๑๑.๔๐	๕๕๔.๔๓	๖๐๙.๙๔	๖๗๑.๗๙	๖๖๗.๖๔
” ๖ คน	๗๔๔.๕๙	๗๓๑.๐๖	๖๖๗.๐๒	๖๘๓.๓๐	๗๔๓.๒๒	๗๔๓.๒๗
” ๗ คนขึ้นไป	๘๑๖.๕๕	๘๙๙.๘๙	๘๙๑.๐๖	๘๔๑.๑๐	๙๙๗.๐๕	๙๙๒.๗๙

นอกเขตเทศบาล

ครอบครัวสมาชิก ๑ คน	๑๙๒.๕๒	๑๙๐.๓๖	๑๗๖.๕๔	๑๙๓.๑๙	๑๐๐.๘๙	๑๗๔.๐๓
” ๒ คน	๒๔๙.๖๙	๒๔๕.๘๙	๒๒๙.๐๕	๒๔๙.๔๙	๑๔๕.๔๙	๒๒๔.๗๙
” ๓ คน	๒๘๒.๗๗	๒๗๙.๖๐	๒๕๕.๓๒	๒๙๓.๖๔	๑๙๕.๐๗	๒๗๕.๖๔
” ๔ คน	๓๕๖.๐๕	๓๔๖.๗๑	๓๔๑.๐๑	๓๔๖.๗๑	๒๐๖.๔๙	๓๔๖.๗๖
” ๕ คน	๔๕๓.๒๐	๔๔๓.๒๐	๔๐๖.๔๙	๔๔๔.๔๙	๔๖๒.๔๙	๔๐๖.๖๓
” ๖ คน	๕๕๑.๓๖	๕๔๕.๗๔	๕๔๕.๗๔	๕๐๙.๙๒	๕๙๒.๑๖	๕๔๓.๒๑
” ๗ คนขึ้นไป	๖๑๒.๖๖	๖๐๕.๗๙	๕๖๑.๗๙	๖๑๑.๕๗	๖๓๙.๗๙	๕๔๓.๗๙

ที่มา : ตารางที่ ๑,๒ และ ๔.

๗. การปรับແບບຂອງຄວາມຈົນດ້ວຍຄົນໜີຮາຄາ

ການນໍາຮະຕັບຄວາມຈົນສູງແລະບັນທາງຕົນ ຈຶ່ງເປັນຮະຕັບຮ່າຍໄດ້ຮ່ວ່າງນີ້ ແລ້ວເລ/ຂາມ
ມາໃຫ້ບໍລິສັດການໃນນີ້ ແລ້ວ ຍ່ອມຄລາດເຄື່ອນຈາກຄວາມເບີນຈິງ ເນື່ອຈາກຮະຍະເວລາ ຂໍ ບໍ່
ດໍານານຮາຄາສິນຄ້າຕ່າງ ຖໍ່ໄດ້ຄົນດ້ວຍຄົນສູງມາກ ໂດຍເຊີພະຍ່າງຍິ່ງໃນນີ້ ແລ້ວ ເພົ່ານີ້ ເພົ່າ
ຈົນຈໍາເປັນຕົ້ນໃຫ້ດັນຮາຄາທ່ານະສົມປ່ຽນຮ່າຍດ້ວຍຄວາມຈົນທີ່ສອງນີ້ ດັນຮາຄາທີ່ໃຫ້ແປງເປັນການ
ຕ່າງ ຖໍ່ ດັນ

ຕາງທີ່ ๗

ດັນຮາຄາຂາຍປັດ ເລີ່ມ ມ.ຄ.-ພ.ຄ. ແລ້ວ

(໨໕໑໙ = ໠໠໠)

	ທົ່ວຮາ ອານາຈັກ	ເຫັນ	ກລາງ	ອືສານ	ໄກ້	ກຽງເທັນ ຮັນນຸ່ງ
ປັບປັນທີ່ທີ່	໦໕.໬	໦໕.໩	໦໕.໧	໦໕.໭	໦໕.໩	໦໕.໬
ປັບປັນທີ່ສອງ	໦໕.໮	໦໕.໪	໦໕.໬	໦໕.໬	໦໕.໬	໦໕.໬

ທຳມາ : ຮາຍງານເຄຽນຮູບໃຈຮາຍເດືອນຂອງຮາຄາທີ່ແກ່ປະເທດໄທຢ. (ມີຄຸນາຍັນ ແລ້ວ) ແລະ ຈົນວິຊາຂອງ ກຣ.
ເອີ້ນ ມື້ ແກ່່ກະະເກຣມສູກສົກ ມະວິທາລີຍ່ຮຽນສາສົກ

ຕົ້ນທາງຕາງທີ່ ໭ ໄດ້ຜົນການປັບມາແລ້ວ ອົງ ອົງ ອົງແກ່ປັບປັນຮູນ ຄູ່ ປີ ແລ້ວ
ໄຫ້ທ່ານໝາດທຸກການ (= ໠໠໠) ແລ້ວຄຳນວນຫາອ້ຕ່າງໆ ຈຶ່ງ ແລ້ວ ແກ່່ກະະເກຣມປັບປັນຮູນ ຄູ່ ປີ ແລ້ວ
ຂອງນີ້ ແລ້ວ ບໍ່ມີລົດດັນຮາຄາທີ່ໃຫ້ໃນການປັບປັນຮູນ ໄດ້ມາຈາກ ຮາຍງານເຄຽນຮູບໃຈຮາຍເດືອນ
ຂອງຮາຄາທີ່ແກ່ປະເທດໄທຢ. (ມີຄຸນາຍັນ ແລ້ວ) ແຕ່ນີ້ຈາກໃນການປັບປັນຮູນ ດັນນີ້ຂອງແຕ່
ລະກາຍັ່ງເປົ້າຍັງເຫັນກຳນົດໄດ້ ເພົ່ານີ້ແມ່ນຕົວເລີ່ມທີ່ໄກບ່ວນຮູນນີ້ເປັນເອກເທັນແຕ່ລະກາຕ່າງ
ໜາກຈາກກັນ ອາທີເປັນ ການເກີບສົດທີ່ຮາຄາສູ່ ສມມຕົວ່າສູ່ ອ ກັນ ຮາຄາ ១០ ບາທໃນກຽງເທັນ
ແຕ່ໃນການໃຕ້ຂາຍ ១២ ບາທ ດັນກະຈະທ່າກັນ ១០០ ແມ່ນກັນໃນນີ້ເລີ່ມຕົ້ນ (base year) ໃນນີ້ຕ່ອ
ມາຄ້າສູ່ຮາຄາສູ່ນັ້ນກັນລະ ៣ ບາທ ທັງໃນກຽງເທັນ ແລະ ການໃຕ້ ດັນຮາຄາໃໝ່ຂອງກຽງເທັນ
ຈະທ່າກັນ ៣០ ແຕ່ດັນຮາຄາການໃຕ້ຈະທ່າກັນ ១២៥ ເທົ່ານັ້ນ ຊົງດູເໜີມອ່ວນວ່ານຍກວ່າໃນກຽງເທັນ
ແຕ່ທີ່ຈົງແລ້ວ ດ້ວຍຮູບໃຫ້ກັນ ຕ່າງໆ ໃຫ້ກັນ ເພົ່ານີ້ແມ່ນຕົ້ນທີ່ມີຄົນໜີຮາຄາໃໝ່
ຂອງແຕ່ລະຮາຄາໃໝ່ທີ່ມີຄົນໜີຮາຄາໃໝ່ ການປັບປັນຮູນນີ້ເປັນກຳນົດໃຫ້ກັນ
ໃນຮາຄາຮ່ວ່າງການ ທີ່ມີຄົນໜີຮາຄາໃໝ່ ໂດຍມີອັນດີກວ່າ ໂດຍມີອັນດີກວ່າ ການປັບປັນຮູນນີ້
ໃຫ້ກັນ ທີ່ມີຄົນໜີຮາຄາໃໝ່ ໂດຍມີອັນດີກວ່າ ໂດຍມີອັນດີກວ່າ ໂດຍມີອັນດີກວ່າ

ภาคต้น : กรุงเทพฯ = ๑๐๐ ภาคเหนือ = ๑๐๑ ภาคกลาง = ๙๗ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ = ๑๐๔ ภาคใต้ = ๑๐๔ และผลรวมทั่วประเทศ = ๑๐๘๙ เราชยิดถือเอาตัวขึ้นรีราชาหลังจากที่ได้ปรับคราบทสอนแล้วเป็นหลักในการปรับระดับความยากจนจากปี ๒๕๑๑/๑๒ มาสู่ปัจจุบัน

หลังจากที่ได้มีการปรับตัวนี้ริราชาแล้ว เรายังได้ตารางแสดงถึงระดับความจนในปัจจุบัน ทั้งในและนอกเขตเทศบาล ตารางที่ ๙ แสดงรายได้ระดับความจนขั้นสูงและขั้นต่ำของครอบครัวทั่วไปโดยเฉลี่ย ส่วนตารางที่ ๙ นั้นแสดงถึงระดับรายได้ที่ยากจนจำแนกตามขนาดของครอบครัว

ตารางที่ ๙

รายได้ชั้นแสดงถึงระดับความจนขั้นสูงและขั้นต่ำของครอบครัวโดยทั่วไปโดยเฉลี่ย
(บาท) (ม.ค.-พ.ค. ๒๕๑๗)

ภาค	ในเขตเทศบาล	นอกเขตเทศบาล
๑. ทั่วประเทศ		
๒. ขั้นสูง	๒๐๘๑.๔๙	๑๒๒๖.๙๒
๓. ขั้นต่ำ	๑๐๘๓.๖๓	๗๑๙.๙๑
๔. ภาคเหนือ		
๕. ขั้นสูง	๑๗๑๑.๑๓	๑๒๗๓.๗๗
๖. ขั้นต่ำ	๑๐๙๑ ๗๐	๗๔๑.๓๕
๕. ภาคกลาง		
๖. ขั้นสูง	๑๖๔๕.๑๔	๑๑๒๕.๓๖
๗. ขั้นต่ำ	๙๓๐.๕๑	๖๒๘.๐๖
๔. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		
๕. ขั้นสูง	๑๔๘๓.๑๗	๑๒๕๐.๑๗
๖. ขั้นต่ำ	๑๐๒๓.๑๓	๗๖๑.๓๔
๕. ภาคใต้		
๖. ขั้นสูง	๒๓๒๙.๗๗	๑๓๘๖.๓๒
๗. ขั้นต่ำ	๑๒๐๙.๑๕	๘๐๖.๘๔
๖. ก.ท.-ธนบุรี		
๗. ขั้นสูง	๒๑๙๓.๕๙	๑๒๕๖.๕๒
๘. ขั้นต่ำ	๑๑๐๙.๕๙	๖๙๘.๗๕

หมาย : ตารางที่ ๑, ๒ และ ๓.

๕. ทั่วเลขเหล่านี้เป็นทั่วเลขชั่วคราว ซึ่งได้มาจากการวิจัยของ คร. เอ้อย มีคุณ แห่งคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อาจมีการปรับปรุงให้ถูกต้องแน่นอนมากขึ้นได้ในภายหลัง ขอให้สังเกตว่า เมื่อปีนี้ครั้งที่สองแล้ว ก็ชนพื้นฐานจะเปลี่ยนไปมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านี้ของภาคใต้ ซึ่งยังคงจะมีผลกระทบกระทำกระท่องถึงทั่วเลขระดับความจนในบ้านบัน เมื่อค่านี้เปลี่ยนไป ระดับความจนที่ปรับขึ้นมาก็ย่อมจะเปลี่ยนไปด้วย

ตารางที่ ๕-๑

รายได้ต่อเดือนต่อครัวเรือนซึ่งแสดงถึงระดับความจนบนสูงและบนต่ำของครอบครัว
ขนาดต่างๆ กันปรับค่าข้อตกลงราคามาเล็กน้อย ม.ค.-พ.ค. ๒๕๗๙

ในเขตเทศบาล

ขนาดของครอบครัว	ทั่วประเทศ	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	อีสาน	ภาคใต้	กรุงเทพฯ ชนบท
ครอบครัวสามชิ้น ๑ คน						
ชนสูง	๘๓๑.๐๔	๘๗๙.๔๙	๖๗๒.๘๖	๗๒๗.๔๙	๗๓๐.๕๓	๘๐๑.๗๕
ชนป่า	๔๒๓.๒๗	๔๓๔.๐๖	๓๖๕.๑๐	๓๙๕.๒๔	๔๘๓.๐๕	๔๐๕.๓๗
ครอบครัวสามชิ้น ๒ คน						
ชนสูง	๑๐๔๔.๗๓	๑๐๔๗.๕๗	๘๗๓.๐๔	๙๔๓.๙๗	๑๒๐๗.๓๗	๑๐๓๙.๔๗
ชนป่า	๔๕๙.๑๙	๔๖๙.๓๘	๔๗๓.๗๑	๕๑๙.๔๑	๖๒๖.๗๖	๕๙๕.๓๙
ครอบครัวสามชิ้น ๓ คน						
ชนสูง	๑๙๕๕.๔๙	๑๙๖๕.๔๙	๑๓๓๙.๑๙	๑๑๒๓.๔๙	๑๔๓๗.๐๙	๑๒๓๗.๔๙
ชนป่า	๖๔๓.๖๔	๖๗๖.๔๙	๕๖๓.๘๙	๖๑๐.๓๖	๗๔๕.๔๙	๖๒๖.๐๙
ครอบครัวสามชิ้น ๔ คน						
ชนสูง	๑๖๑๐.๖๔	๑๖๒๓.๔๙	๑๓๙๙.๔๙	๑๔๔๑.๔๙	๑๙๔๗.๐๙	๑๔๔๗.๐๙
ชนป่า	๓๙๓.๔๙	๔๖๗.๔๙	๓๖๗.๔๙	๔๗๙.๔๙	๕๔๖.๔๙	๔๓๓.๐๙
ครอบครัวสามชิ้น ๕ คน						
ชนสูง	๑๙๙๖.๔๙	๑๙๙๖.๔๙	๑๙๙๖.๔๙	๑๙๙๖.๔๙	๒๒๐๗.๐๙	๑๙๙๖.๔๙
ชนป่า	๕๙๗.๑๙	๖๐๙.๔๙	๕๙๗.๔๙	๖๑๐.๓๖	๗๔๕.๔๙	๖๒๖.๐๙
ครอบครัวสามชิ้น ๖ คน						
ชนสูง	๒๒๒๗.๔๙	๒๒๒๗.๔๙	๑๙๖๐.๔๙	๑๙๖๐.๔๙	๒๒๒๗.๐๙	๒๒๒๗.๔๙
ชนป่า	๗๑๐.๔๙	๗๑๐.๔๙	๗๑๐.๔๙	๗๑๐.๔๙	๒๒๒๗.๖๓	๒๒๒๗.๔๙
ครอบครัวสามชิ้น ๗ คนขึ้นไป						
ชนสูง	๒๖๖๑.๔๙	๒๖๖๑.๔๙	๒๖๖๑.๔๙	๒๖๖๑.๔๙	๒๖๖๑.๔๙	๒๖๖๑.๔๙
ชนป่า	๑๖๖๓๗.๔๙	๑๖๖๓๗.๔๙	๑๔๑๑.๔๙	๑๔๑๑.๔๙	๒๖๖๑.๔๙	๑๖๖๓๗.๔๙

๔. ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับผลที่ได้รับ

(ก) เมื่อพิจารณาดูระดับรายได้ของครอบครัวเฉลี่ยในแต่ละภาคเป็นครึ่งแรก จะรู้สึกว่า มีความแตกต่างกันอยู่มากพอสมควร เช่น รายได้ระดับความจนบนต่ำต่อครอบครัวในเขตเทศบาล ของภาคกลางเท่ากับ ๙๓๐ บาทต่อเดือน ขณะที่รายได้ระดับความจนบนต่ำของภาคใต้เป็น ๑๙๙๖ บาทต่อเดือน ส่วนตัวเลขนอกเขตเทศบาลเป็น ๑๙๙๖ บาท และ ๘๐๑ บาท ตามลำดับ (ดูตารางที่ ๔) มีเหตุผลหลายประการที่จะอธิบายถึงสาเหตุของความแตกต่างอย่างมากระหว่างภาค ประการแรก อาจเกิดจากความผิดพลาดทางสถิติในการสำรวจ แต่ในที่นี้เราเชื่อว่า ข้อมูลที่เรา

มอยู่เป็นข้อมูลเชื่อมต่อได้ ดังนั้น เหตุผลสำคัญมีอาจจะเป็นด้วยเหตุที่ภาวะค่าครองชีพทางภาคใต้ สูงกว่าภาคกลางหรือภาคอื่นๆมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ค่าอาหาร ซึ่งผลจากการวิจัยในเรื่องความแตกต่างในด้านราคาของภาชนะสับสันน์เหตุผลข้างต้น กล่าวคือ ระดับราคากาชาดภาคใต้สูงกว่า กรุงเทพฯ-ชนบท ถึง ๑๕% ในปี พ.ศ.๒๕๑๖ ในปัจจุบันนี้ ระดับราคากลางของภาคกลางนอกเขตกรุงเทพฯ-ชนบท เป็นระดับที่ต่ำกว่าในประเทศ ประการที่สอง ภาคกลางคงมีรายได้ในรูปสิ่งของ (income in kind) อยู่มาก เช่น ข้าวที่ปลูกขึ้นไว้รับประทานเอง ซึ่งเรามิได้นำมาคิดคำนวณรวมไว้ในรายได้รูปตัวเงิน ด้วยเหตุนี้ ระดับรายได้ในด้านตัวของครอบครัวในภาคกลางจะต่ำกว่าภาคอื่นๆ

ตารางที่ ๕-๒

รายได้ต่อเดือนต่อครอบครัวชั้นระดับความจนขั้นสูงและขั้นต่ำของครอบครัวขนาดต่างๆ กัน

นักเขียนเก็บมา

ขนาดของครอบครัว	ทั่วไป	ภาคเหนือ	ภาคกลาง	ยี่สาน	ภาคใต้	กรุงเทพฯ-ชนบท
ครอบครัวสามีภรรยา ๑ คน						
ขัน升	๔๘๗.๘๓	๔๗๙.๙๗	๔๕๓.๑๖	๔๗๐.๔๕	๔๗๙.๔๐	๔๕๓.๑๕
ขันต่า	๒๘๙.๔๑	๒๙๙.๔๒	๒๕๕.๙๑	๒๙๙.๙๕	๓๓๙.๒๑	๒๕๖.๔๔
ครอบครัวสามีภรรยา ๒ คน						
ขัน升	๖๓๐.๑๓	๖๖๙.๔๓	๕๘๕.๓๓	๖๙๐.๕๙	๗๔๙.๔๐	๖๗๙.๔๖
ขันต่า	๓๖๙.๙๖	๓๙๕.๖๐	๓๙๖.๖๔	๓๙๗.๖๖	๔๓๕.๕๙	๓๗๙.๓๓
ครอบครัวสามีภรรยา ๓ คน						
ขัน升	๗๑๖.๕๔	๗๕๗.๓๙	๖๖๕.๖๐	๗๙๕.๖๗	๘๕๖.๐๙	๖๕๕.๙๗
ขันต่า	๔๙๐.๖๙	๔๓๙.๔๗	๓๙๗.๔๙	๔๙๙.๓๙	๕๙๔.๓๐	๓๖๙.๙๙
ครอบครัวสามีภรรยา ๔ คน						
ขัน升	๙๗๘.๒๑	๑๐๒๘.๕๐	๙๐๘.๖๖	๙๖๓.๗๙	๑๑๖๑.๘๗	๙๘๘.๑๒
ขันต่า	๕๗๔.๓๙	๕๕๔.๖๐	๕๕๗.๗๙	๕๕๙.๙๐	๖๗๑.๗๗	๕๙๔.๑๖
ครอบครัวสามีภรรยา ๕ คน						
ขัน升	๑๖๙๓.๐๕	๑๗๙๐.๗๙	๑๐๔๗.๙๐	๑๐๑๖.๐๓	๑๓๓๑.๘๗	๑๐๙๐.๐๙
ขันต่า	๖๙๕.๓๕	๖๘๗.๒๓	๖๘๗.๒๓	๖๘๙.๒๓	๗๗๙.๓๐	๖๖๙.๓๓
ครอบครัวสามีภรรยา ๖ คน						
ขัน升	๑๒๙๐.๔๙	๑๓๙๓.๗๔	๑๑๙๐.๙๐	๑๑๙๖.๐๓	๑๔๙๖.๘๖	๑๒๙๔.๐๖
ขันต่า	๗๔๕.๔๙	๗๗๕.๔๙	๗๗๕.๔๙	๗๗๙.๔๙	๘๗๙.๓๐	๗๔๙.๓๓
ครอบครัวสามีภรรยา ๗ คน						
ขัน升	๑๕๕๒.๔๙	๑๖๙๒.๒๖	๑๔๙๒.๐๖	๑๕๙๒.๗๗	๑๗๙๒.๘๖	๑๕๙๐.๒๖
ขันต่า	๗๑๑.๔๙	๗๔๙.๗๙	๗๔๙.๗๙	๗๔๙.๗๙	๘๗๙.๗๗	๗๔๙.๗๙

หมาย: ตารางที่ ๓, ๔ และ ๕

(บ) การมีได้น้ำเงินรายได้ในรูปสิ่งของมารวมเป็นฐานของรายได้ฯ ตามหลักการรับ-จ่ายรายได้จะทำให้สภาพรายได้ของครอบครัวที่มีรายได้น้อยยังน้อยลงไป (understatement of income) แต่การไม่รวมรายได้ประเภทสิ่งของดังกล่าวจะไม่กระทบการเห็นระดับรายได้ทั้งหมด ความจนทางชนบทในที่นี้ เนื่องจากเรายังขาดแคลนตัวของรายได้รายได้เป็นหลัก ถ้าหากครอบครัวได้มีรายได้ในรูปสิ่งของมาก รายได้ที่หมายจากท่อนอาชีวันอย่าง ขณะเดียวกันรายได้ที่จ่ายออกไปก็ควรจะน้อยลงด้วย เมื่อเป็นเช่นนี้ ขาดแคลนตัวของรายได้กับรายได้ในสถานการณ์ดังกล่าว ก็จะน้อยกว่าครอบครัวอื่นๆ เป็นเหตุให้ระดับรายได้ต่ำกว่าที่เราคำนวณมาได้ มีค่าน้อยลงกว่าอีก การนับ แต่ในทางกลับกัน การที่เรายังได้ส่วนที่เป็นเงินที่หมายได้ (money income) แต่เพียงอย่างเดียว จะทำให้การแบ่งเบตระหว่างคนจนกับคนไม่จนกระทำได้เจาะจง เนื่องจากไม่ต้องปรับรายได้ในรูปสิ่งของเป็นเงินก่อน เพื่อให้ได้ระดับรายได้ตามที่ต้องการ

(ค) หากเรายังได้อะระดับรายได้ที่ต่ำของแต่ละภาคเป็นเส้นแสดงความจนมาตรฐานของไทยแล้ว เราจะทราบจำนวนครอบครัวที่มีรายได้เท่ากันและต่ำกว่าเส้นแบ่งเบตต่ำกว่าได้ โดยการคำนวณจากรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๑ และ รายงานสำมะโนประชากรและเกหะ พ.ศ. ๒๕๑๓ จำนวนครอบครัวที่ยกงานตามภาคต่างๆ ได้แสดงไว้ในตารางที่ ๑๐

ตารางที่ ๑๐
จำนวนครอบครัวที่ยกงาน ๒๕๑๐/๑๒

	ในเขตเทศบาล		นอกเขตเทศบาล	
	จำนวน	%	จำนวน	%
๑. ทั่วประเทศ	๘๕,๓๓๙	๑๑.๑๖	๔,๖๗๗,๒๖๘	๔๙.๐๙
๒. ภาคเหนือ	๑๙,๐๙๙	๒๑.๖๓	๖๓๒,๘๗๔	๔๙.๔๙
๓. ภาคกลาง	๑๙,๔๐๘	๑๐.๐๑	๔๖๐,๕๗๗	๒๑.๔๖
๔. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๙,๖๒๘	๑๑.๘๐	๑,๔๐๕,๙๗๗	๗๕.๐๙
๕. ภาคใต้	๑๖,๒๕๗	๑๙.๗๕	๓๗๐,๒๓๔	๔๙.๔๙
๖. กรุงเทพฯ-ธนบุรี	๒๙,๖๕๐	๗.๓๓	๗,๖๘๕	๙.๗๐
จำนวนครอบครัวทั่วประเทศ	๗๖๙,๐๙๑	๑๒.๙๐	๕,๑๔๖,๓๙๙	๕๗.๑๐

ที่มา: รายงานสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๑

รายงานสำมะโนประชากรและเกหะ พ.ศ. ๒๕๑๓

จะเห็นได้ว่า จำนวนครอบครัวที่ยากจนมีอยู่ในเขตชนบทหรือนอกเขตเทศบาล มากกว่า ในเมืองหรือในเขตเทศบาลเป็นสัดส่วนประมาณห้าต่อหนึ่ง สามในสี่ของครอบครัวในเขตเทศบาล ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นครอบครัวที่ยากจน ส่วนในเขตเทศบาลนั้น ในกรุงเทพฯ-ชลบุรี มีจำนวนครอบครัวที่ยากจนมากที่สุด แต่ถ้าวัดเป็นสัดส่วนครอบครัวที่ยากจนต่อครอบครัวทั้งหมดใน แต่ละภาคแล้ว ภาคเหนือมีสัดส่วนที่สูงที่สุด และเป็นที่น่าสังเกตว่า ในขณะที่ครอบครัวในเขตเทศบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนที่ดีกว่าภาคอื่นๆ จำนวนครอบครัวที่ จัดว่ายากจนในเขตเทศบาลในภาคเดียวกันกลับมีอยู่ที่สุดกว่าภาคอื่นๆ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ความแตกต่างในการกระจายรายได้ระหว่างครอบครัวในเมืองกับในชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี ปริมาณสูงมาก เมื่อรวมทั้งในและนอกเขตเทศบาลทั่วประเทศเข้าด้วยกันแล้ว อัตราส่วนของครอบครัวที่จัดว่ายากจนจะมีประมาณ ๔๖.๗๕% อายุจีวิตราม มีข้อสังเกตในการใช้ระดับรายได้นั้น เป็นเส้นแสดงความจนว่า ถ้าหากจะตัดรายได้ที่นำมาใช้เป็นเกณฑ์นั้นอยู่ในระดับสูง จำนวนครอบครัวที่จัดว่ายากจนจะยังมีจำนวนมากขนาดนี้

๘. การศึกษาเกี่ยวกับภาวะความยากจนอ่อน ๆ

มีกิจกรรมหลากหลายที่น่าสนใจในประเทศไทย ที่ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับภาวะรายได้และความยากจน ในปัจจุบัน โดยใช้วิธีการแตกต่างกัน เป็น

(๑) ในการพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดค่าจ้างงานตาม เนื่องด้วยภาระค่าครองชีพที่สูงในประเทศไทย คณานุกรรยา เกี่ยวกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของนายกรัฐมนตรี ให้หลักการความพอเพียงทางด้านอาหาร ปรับด้วยค่าครองชีพเป็นเกณฑ์ในการกำหนดค่าว่าอัตราค่าจ้างงานต่อวันซึ่งลูกจ้างควรได้รับเพื่อให้สามารถเลี้ยงดูตนเองและสมาชิกในครอบครัวอีก ๒ คน ได้ตามปกติสั่นนี้ควรจะเป็นเท่าไร อัตราค่าจ้างที่ได้ของแต่ละภาคอาจจะถือเป็นเส้นแสดงความยากจนได้เช่นกัน^{๑๐}

(๒) ดร.เอออย มศุข แห่งคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของค่าจ้างและภาวะของครอบครัวที่ยากจน โดยใช้อัตราค่าจ้างงานต่อชั่วโมงและสมាជິກในครอบครัวอีก ๒ คน ตัวกำหนดค่าจ้างที่นี้แห่งความจนของครอบครัว

๙๐. รายงานของคณะกรรมการกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำ สิงหาคม ๒๕๑๗ กฎที่กำหนดค่าจ้างขั้นต่ำ ๙๐
สุวรรณศรีและสหายในวิสาหกรรมศาสตร์ฉบับนี้

(๓) เมื่อวันที่ ๒๕๑๔ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้จัดการสำรวจทัศนคติของครัวเรือนที่รายได้น้อยในเขตเทศบาลที่ราชอาณาจักรฯ ขึ้น ในการนี้ ทางสำนักงานสถิติได้กำหนดให้ครอบครัวที่มีรายได้ไม่เกินเดือนละ ๑,๔๐๐ บาท เป็นครอบครัวที่มีรายได้น้อย ซึ่งอาจจะถือว่าเป็นระดับแห่งความยากจนได้เหมือนกัน

(๔) ในระหว่างปี ๒๕๑๔-๒๕๑๕ ก็ได้มีการวิจัยเกี่ยวกับสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมในแหล่งเสื่อมโทรมของกรุงเทพฯ ๒ โครงการด้วยกัน โครงการที่หนึ่งเป็นการศึกษาแหล่งเสื่อมโทรมที่เรือคลองเตย ดำเนินการโดยคณะกรรมการสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์^{๑๒} ส่วนโครงการที่สองศึกษาแหล่งเสื่อมโทรมแห่งอื่นๆ ในกรุงเทพฯ อีก ๕ แห่ง ดำเนินการโดยนางสาวชนพิศ นวลพร ซึ่งใช้ผลการวิจัยเป็นวิทยานิพนธ์เพื่อรับปริญญาเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต ของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์^{๑๓}

(๕) นอกจากนั้นแล้ว ยังมีกิจกรรมทางวิชาการอื่นๆ ซึ่งเกี่ยวกับปัญหาความยากจนในสังคมอีก อาทิ เช่น การสัมมนาเรื่อง “ปัญหาประชากรกับความยากจน” จัดโดยสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทยในปี ๒๕๑๖ การประชุมเกี่ยวกับนโยบายต่อต้านความยากจนจัดโดยองค์การอิควิตี้ ในเดือนธันวาคม ๒๕๑๖ และผลงานอื่นๆ ของสถาบันประชากรศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

เมื่อเปรียบเทียบงานวิจัยของเรากับผลงานอื่นๆ ตามที่กล่าวมาข้างต้น เราจะพบว่า บางแห่งก้มความคล้ายคลึงกัน แต่ในหลายๆ แห่งก็แตกต่างกันออกไปมากพอสมควร ยกตัวอย่าง เป็น อัตราค่าจ้างขันตاتที่เหมาะสมพอต่อกิจกรรมของชีพ ซึ่งคณะกรรมการกำหนดอัตราค่าจ้างขันตานอยู่ที่ ๑๐๗.๘๘ บาท ต่อวันในเขตกรุงเทพมหานคร สำหรับคนงานขนาดต้องหูและสามีกิจในครอบครัวอีก ๒ คน แต่ถ้าเรายืดเอารายได้ระดับความจนขันต้าของครอบครัวสามีกิจ ๓ คนเป็นหลักในการกำหนดอัตราค่าจ้างขันต้าแล้ว เราจะได้ค่าจ้างเท่ากับ ๒๔.๐๗ บาทต่อวันในกรุง

๑๑. สำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานผลการสำรวจทัศนคติของครัวเรือนที่มีรายได้น้อย พ.ศ. ๒๕๑๔ ในเขตเทศบาลที่ราบรื่นอย่าง (๒๕๑๔)
๑๒. คณะกรรมการสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รายงานการสำรวจวิจัยทางสังคมสงเคราะห์นิเวศ แหล่งเสื่อมโทรมที่เรือคลองเตย จังหวัดพระนคร (กรุงเทพฯ พฤศจิกายน ๒๕๑๕)
๑๓. ชวนพิศ นวลพร ลักษณะเศรษฐกิจและสังคมของแหล่งเสื่อมโทรมกับการวางแผนพัฒนา วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ (๒๕๑๕)
- * หมายเหตุของบรรณาธิการ : อ่านบทความของไตรรงค์ สุวรรณคีรีและพิจารณาในวารสารธรรมศาสตร์ฉบับนี้

เทพมหานคร ซึ่งน้อยกว่าตัวเลขของคณะกรรมการฯ เล็กน้อย แต่สำหรับในภาคอื่นบางภาค อัตราค่าจ้างขันต่อคิดตามวิธีการของเรากลับสูงกว่าของคณะกรรมการฯ เช่น ในภาคใต้ ค่าจ้างที่คณะกรรมการฯ กำหนดให้คือ ๒๕.๔๙ บาทต่อวัน แต่ตามวิธีของเรามาเป็น ๒๘.๖๙ บาท ซึ่งสูงกว่าค่าจ้างในกรุงเทพเสียอีก ดังนั้น เพราะเราได้กำหนดไว้แต่ตนว่า ค่าครองชีพในภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าอาหาร ซึ่งเป็นรายการใหญ่ สูงกว่าในกรุงเทพมหานคร

อย่างไรก็ตาม การกำหนดเงินเดือนนี้ความจน โดยใช้อัตราค่าจ้างขันต่อคิดตามกฎหมายเป็นหลัก บางครองอาจจะไม่ได้ระดับความยากจนทั้งหมดนัก เพราะเท่าที่เคยเป็นมา อัตราค่าจ้างขันต่อคิดตามได้พิจารณาบนจากความต้องการอันจำเป็น (needs) ของลูกจ้างปรับด้วยค่าครองชีพเหมือนที่คณะกรรมการฯ ได้กำหนดเพียงอย่างเดียว แต่ได้พิจารณาถึงความเหมาะสมสมในทางการเมือง เศรษฐกิจ และการยอมรับของนายจ้างด้วย ทำให้อัตราที่ได้มีได้แสดงถึงระดับความยากจนทั้งจริง ส่วนการกำหนดเอกสารอุบัตรรายได้ต่ำกว่ารายได้มัธยฐาน (median income) ของประเทศไทยเป็นครอบครัวมีรายได้น้อยตามวิธีของสำนักงานสถิติแห่งชาตินั้น น่าจะเป็นไปได้ในกรณีโดยทั่วไป ข้อสืบมือปู่ว่าประเทศไทยมีครอบครัวที่มีรายได้น้อยอยู่ประเทศไทยหนึ่งในจำนวนครอบครัวทั้งหมด ในประเทศไทย ส่วน ๗๕% และล้าหากว่าฐานะของครอบครัวทั่วประเทศไทยค่อนข้างลำดับ เรากองท่องประสน กับปัญหาทั่ว ครอบครัวมีรายได้ ๒ คน บ้านหนึ่งหลัง และทุกวัวค้ำ เป็นครอบครัวยากจน ดัง ที่นั่น เพราะครอบครัวกว่าครึ่งหนึ่งของประเทศไทยมีรายได้ ๓ คน บ้าน ๒ หลัง และทุกวัว!

จากการวิจัยแหล่งเงื่อนไขรวมสองรายการที่กล่าวถึงข้างต้นนั้น ผลปรากฏว่า รายได้เฉลี่ยของครอบครัวในแหล่งเงื่อนไขรวมสองรายการเดือนละ ๑๗๒๕ บาทในปี ๒๕๑๔ (สมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย ๖ คน)^{๑๖} ส่วนในแหล่งเงื่อนไขแห่งที่ทำการสำรวจ รายได้เฉลี่ยต่อประมาณเดือนละ ๑๗๗๗ บาทในปี ๒๕๑๔ (สมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย ๖.๔ คน)^{๑๗} เมื่อปรับขั้นราคาทั้งหมดและจำนวนสมาชิกในครอบครัวให้เท่ากันแล้ว รายได้ทั้งสองแหล่งจะใกล้เคียงกันมาก ในขณะเดียวกันจุดกังกลางระหว่างรายได้ระดับความจนขั้นสูงและขันต่อคิดวิธีการของเรามาในเขตกรุงเทพมหานครจะเท่ากับ ๑๖๖ บาท ต่อเดือนในปี ๒๕๑๑/๑๒ ซึ่งเมื่อปรับราคาน้ำถังบี๊๖๔/๑๒ แล้วก็จะอยู่ในระดับเดียวกันกับรายได้เฉลี่ยของแหล่งเงื่อนไขรวมสองแห่ง ดังนั้นยอมแสดงให้เห็นว่าวิธีการของเราแสดงถึงสภาพความเป็นจริงได้พอสมควร

๑๖. คุณเชิงอรรถที่ ๑๒

๑๗. คุณเชิงอรรถที่ ๓๓

๑๐. บทสรุป

เราได้พิจารณาหารือรายได้ ซึ่งต่อมาถือว่าเป็นระดับความจนขั้นสูงและขั้นต่ำ โดยใช้แบบแผนการใช้จ่ายบริโภคและรายได้ของครอบครัวทั่วประเทศเป็นหลัก จากแบบของความจนขั้นต่ำ อาจทำให้การวางแผนโดยภายในเกี่ยวกับการจัดความยากจน หรือการลงเคราะห์ครอบครัวทั่วไปได้น้อยในประเทศไทย กระทำได้คล่องขึ้น เนื่องจากสามารถกำหนดเส้นมาตรฐานที่จะใช้วัดความจนได้ตามความสามารถของรัฐบาล การค้นคว้าวัสดุ กระทำเพียงส่วนเดียวของบัญหาเกี่ยวกับกับเศรษฐกิจศาสตร์ว่าด้วยความยากจน กล่าวคือ พิจารณาเฉพาะการกำหนดดัชนีที่จะใช้วัดความยากจนของไทยขึ้น ถ้าหากว่าระดับรายได้ต่างๆ ที่เราเสนอขึ้นมาเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป งานนี้ต้องไปชี้แจงถือว่าต่อเนื่องกันก่อ การหาลักษณะของสังคมและเศรษฐกิจของครอบครัวในภาคต่างๆ ที่อยู่ใต้เส้นแห่งความจนของเรามาที่เช่น อายุของหัวหน้าครอบครัวที่ยากจน การศึกษาลักษณะของงานที่ทำ จำนวนบุคคลทำงานในครอบครัวฯลฯ ความรู้เกี่ยวกับภาระของความยากจน (incidence of poverty) นั้น จะช่วยให้เราทราบถึงความเป็นจริงว่า บัญหาที่เรากำลังเผชิญอยู่นั้นบัญหาสำคัญที่สุดอยู่ที่ไหน? หัวหน้าครอบครัวที่ยากจนเป็นหญิงหรือชายมากกว่ากัน? ตั้งแต่เป็นตน การกระจายจำนวนครอบครัวที่อยู่ยากจนตามภาคต่างๆ ในตารางที่ ๑๐ เป็นเพียงตัวเดียวของการหาลักษณะของความยากจนที่เราทำ

บัญหาสำคัญคือ ในทางปฏิบัติ เราจะนำเอาตัวชี้แห่งความจนมาใช้ได้อย่างไร? เราอาจให้คำตอบที่น่าพอใจในบทความนี้ได้ เพราะเรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่ต่างหากจากหัวข้อที่เรากำหนดศึกษาอยู่คือ การกำหนดระดับรายได้ที่เรียกว่ายากจน จึงจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไปอีก อย่างไรก็ตาม เราขอคิดเห็น ๒ ประการเกี่ยวกับการนำเสนอของเรามาไว้ใช้ ประการแรก ก็คือว่า การใช้ระดับรายได้ที่เป็นเงินของครอบครัวเป็นเครื่องวัดระดับความยากจนของครอบครัวแต่เพียงอย่างเดียว นั้น เป็นวิธีที่สะดวกต่อการปฏิบัติมากที่สุด รัฐบาลเพียงแค่อย Ramirez ว่า การรายงานรายได้ของครอบครัวที่จะอยู่ในข่ายได้รับความช่วยเหลือเป็นไปด้วยความสัตย์จริง ไม่ได้มีการแจ้งรายได้ให้น้อยลง เพื่อรับความช่วยเหลือโดยไม่สมควร เมื่อเรามีข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะความจน (poverty profile) ตามที่กล่าวไว้แล้วต้นครบทวนแล้ว เราก็พอยจะตรวจสอบได้ว่า ครอบครัวใดรายงานเกี่ยวกับรายได้จริงเท็จแค่ใด เช่น หัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาสูง บุตรน้อย และยังอยู่ในวัยทำงาน ย่อมมีโอกาสจะถูกจดอยู่ในข่ายผู้ยากจนน้อยกว่าหัวหน้าครอบครัวที่มีการศึกษาต่ำ มีลูกมาก หรือพันธุ์ทำงานไปแล้ว ทั้งนี้ยอมแล้วแต่การพิจารณาในรายบุคคลหรือราย

กลุ่มไป เจ้าหน้าที่ฝ่ายสวัสดิการ (welfare workers) ซึ่งจะทำงานในหน้าที่ จะต้องมีสมรรถภาพ
ด้วย ประการที่สอง เราอาจจะใช้วิวัฒนาการความสำคัญของภาวะความจนอีก นอกจากนี้
ไปจากรายได้ เช่น การให้คะแนนแก่ลักษณะของครอบครัวที่สัมพันธ์กับความจน เช่น จำนวน
บุตร เพศ การศึกษา อายุ ฯลฯ ว่าลักษณะที่แสดงถึงความจนมากก็ได้คะแนนมาก เมื่อร่วมกัน
ทั้งหมดแล้ว เรายังจะได้นานักต่าง ๆ กันของแต่ละครอบครัว จากนั้นเลือกได้ว่า ความช่วยเหลือ
ควรจะตอบอยู่แก่ครอบครัวใดกลุ่มใดบ้าง วิธีการเขียนสถาปัตย์ทำได้จะเป็นประโยชน์ในการดำเนินการ
สังคมสงเคราะห์มาก แต่ปัญหาที่ยากที่สุด ซึ่งอาจจะแก้ไม่ได้คือ การเลือกนานักหรือคะแนน
ที่จะปรับกับภาวะความจนต่าง ๆ กัน

ในที่สุดแล้ว ทุกวิธีการก็มุ่งไปสู่จุดหมายปลายทางอันเดียวกัน คือการจัดสรรผล
สภาพความยากจนในประเทศไทย เราต้องไม่ลืมว่า การช่วยเหลือคนจนด้วยวิธีการอุปโภคบริโภค^{ชั้น} เจือทาง
รายได้ (income maintenance) หรือการสงเคราะห์ทางบริการอื่น ๆ นั้น เป็นวิธีแก้ไขระยะสั้น
เท่านั้น การกำจัดสภาพความยากจนในระยะยาวนั้น จะต้องเน้นที่การจ้างงานหรือการมีงานทำ
ของบุคคลและครอบครัวในประเทศไทย

จันดาวน์ เชิญศิริ
เมธี รองแก้ว
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาคผนวก (ก)

พิมพ์ชั้นการบริโภค ปี ๒๕๓๑/๒๕๓๒

$$\text{สมการ } C = C_0 + cY$$

(ค่าเบื้องรายเดือน)

นักเขียนเทศบาล	C_0	c (mpc)	R^2
๑. ทั่วไประเทศ	๓๙๖.๓๘ (๔.๓๐๖๘)	.๔๐๗๗ (๕.๐๗๐๑)	.๙๙๙๘
๒. ภาคเหนือ	๓๙๗.๙๙ (๔.๔๙๔๙)	.๔๙๖๒ (๖.๙๙๙๒)	.๙๙๖๒
๓. ภาคกลาง	๔๙๙.๐๔ (๔.๘๔๔๔)	.๔๖๖๖ (๘.๘๖๐๔)	.๙๙๗๖
๔. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๔๗๙.๓๕ (๔.๖๕๗๗)	.๔๐๑๑ (๔.๖๕๕๑)	.๙๑๕๕
๕. ภาคใต้	๔๐๔.๒๖ (๔.๒๖๗๗)	.๔๐๑๖ (๘.๖๐๓๗)	.๙๙๙๗
๖. กรุงเทพ—ธนบุรี	๓๖๗.๕๒ (๔.๔๙๔๐)	.๔๙๕๘ (๔.๔๙๐๔)	.๙๔๓๒

นักเขียนเทศบาล	C_0	c (mpc)	R^2
๑. ทั่วไประเทศ	๔๙๒.๓๑ (๔.๔๕๔๑)	.๔๘๗๘ (๑.๔๗๗๘)	.๙๖๖๕
๒. ภาคเหนือ	๖๕๒.๔๘ (๔.๐๘๓๘)	.๔๖๔๖ (๘.๔๕๐๘)	.๙๙๖๓
๓. ภาคกลาง	๔๕๖.๔๔ (๔.๗๐๘๔)	.๔๙๙๓ (๑.๔๙๐๔)	.๙๙๖๕
๔. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๖๔๔.๕๙ (๑.๖๓๔๙)	.๔๗๓๘ (๘.๔๐๖๙)	.๙๙๔๐
๕. ภาคใต้	๖๐๐.๐๒ (๓.๖๑๔๒)	.๔๖๗๖ (๑.๓๕๔๒)	.๙๙๖๓
๖. กรุงเทพ—ธนบุรี	๕๙๔.๕๐ (๓.๔๙๐๓)	.๔๖๑๒ (๑.๔๙๐๓)	.๙๔๒๖

หมายเหตุ: รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม พ.ศ. ๒๕๓๑—๒๕๓๒ สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ภาคผนวก (บ)

อัตราส่วนระหว่างค่าใช้จ่ายด้านอาหารต่อรายได้ของครอบครัว ปี ๒๕๑๖/๒๕๑๗

ที่มา: รายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคม ๒๕๑๐/๒๕๑๑ สํานักงานสถิติแห่งชาติ